

ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ ТА ФУНКЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РИЗИКУ

Вусик О.В., Момот Т.В., Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Ризик визначається як відхилення очікуваних результатів від середньої чи сподіваної величини. Його також можна розглядати як шанс мати дохід чи збитки від інвестування якогось проекту. Ці шанси можуть бути високими або низькими, тому для аналізу ризику його розбивають на дві категорії: рівень ризику і ризик часу.

Рівень ризику визначається шляхом порівняння ризикованості тих чи інших внесків. Наприклад, ризик мати справу з корпорацією IBM значно менший, ніж із невеличкою фірмою, що виробляє комп'ютери. Це важливо, тому що менш ризикові компанії позичають гроші під низький відсоток. Для них ставка дисконту нижча, отже, доходи, що одержує менш ризикова компанія через свою стабільність, цінується більше, ніж такі ж доходи високоризикових компаній. Шанси повернути свої інвестиції в компанії IBM значно вищі і тому тут легше прогнозувати доходи. Нестабільність доходів у компаніях із низьким рівнем ризику незначна, тоді як доходи високо ризикованих компаній можуть бути дуже нестабільними.

Ризик часу. Ризик називають функцією часу, тобто більший ризик відповідає більш тривалому внеску. Якщо гарантовано, що інвестиції не завдадуть збитків і вони вкладаються на маленький термін, то їх називають безпечними. Якщо гроші вкладаються на тривалий період, кредитор повинен одержати нагороду за те, що взяв на себе ризик часу.

Отже, ризик поділяється на безпечну ставку і премію за ризик, пов'язану з елементом часу.

Безпечна ставка – це процентна ставка, яка нараховується на неризикові активи, що мають гарантований дохід. Ця безпечна ставка є визначником для оцінки ризикованості інших активів.

Премія за ризик – це необхідна норма доходу понад забезпечений дохід на капітал. Така оцінка ризику допомагає інвесторам визначити відносний ступінь ризикованості різних інвестицій.

Ризик можна оцінювати, розраховуючи мінливість, очікуваних доходів за конкретним проектом. Якщо вона висока, то шанси надійно передбачити надходження компанії малі, і навпаки.

Зважаючи на те, що безпечна ставка є визначальною, премію за ризик по інвестиціям у ризиковані активи можна визначити як різницю між загальним рівнем ризикованості різних активів і безпечною ставкою.

Сутність ризику виявляється, насамперед, у його функціях, які він виконує в житті особи й у підприємницькій діяльності. Виділяють такі основні функції ризику:

- інноваційну;
- регулятивну;
- захисну;
- аналітичну.

Інноваційна функція ризику стимулює пошук нетрадиційних рішень проблем, що стоять перед підприємцем. Ризикові рішення, ризиковий тип господарювання призводить до більш ефективного виробництва, від якого виграють і підприємці, і споживачі, і суспільство в цілому.

Регулятивна функція має суперечливий характер і виступає в двох формах: конструктивній і деструктивній. Перша полягає в тому, що здатність ризикувати – один зі шляхів успішної діяльності особи, яка приймає рішення. Друга – що ризик може стати проявом авантюризму, суб'єктивізму, якщо рішення приймається в умовах неповної інформації, без належного врахування закономірностей розвитку явища. У цьому разі ризик виступає як фактор дестабілізації.

Захисна функція. Якщо для підприємця ризик – природний стан, то нормальним має бути і толерантне ставлення до невдач. Ініціативним, заповзятливим підприємцям потрібен соціальний захист, правові, політичні й економічні гарантії, що виключають покарання у разі невдачі, і стимулюють виправданий ризик.

Аналітична функція ризику пов'язана з тим, що його наявність передбачає необхідність вибору одного з усіх можливих варіантів рішень, через те підприємець, приймаючи рішення, аналізує всі можливі альтернативи, вибираючи з них найбільш рентабельні і найменш ризиковані. У простих випадках спираються на інтуїцію, попередній досвід. Щоб знайти оптимальне рішення, слід використовувати спеціальні методи аналізу.

Незважаючи на значний негативний потенціал, який має ризик, він є джерелом можливого прибутку. Тому основне завдання особи, яка приймає рішення полягає не у відмові від ризику, а у виборі рішень, пов'язаних із ним на основі об'єктивних критеріїв. Отже, завжди потрібно визначати, до яких меж можна діяти, ідучи на ризик.